

J A V A R E I S P E R B U S

Vervolg reis Sumatra door
Indonesië.

De metropool Jakarta
(vrijheid.)

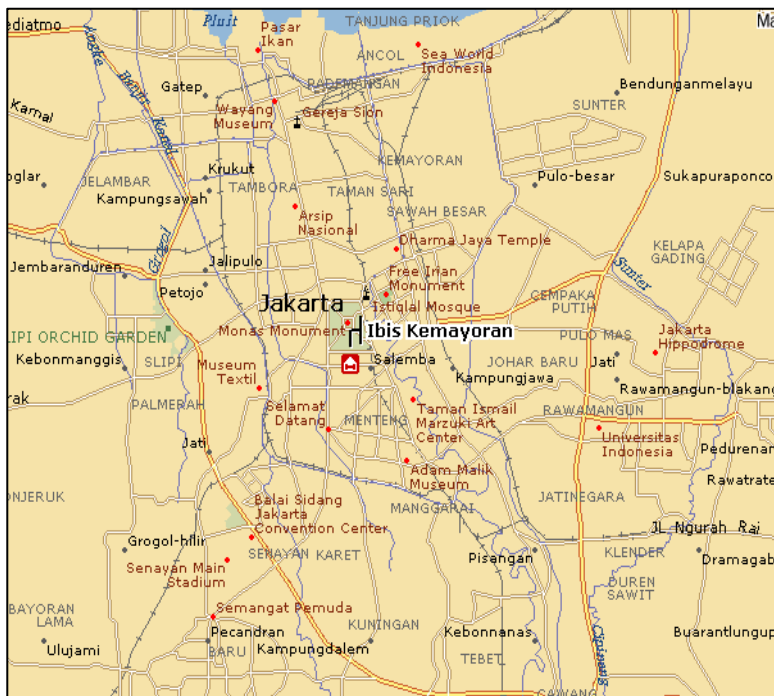
De tegenstellingen zijn
hier enorm. Als je de
echte sloppenwijken ge-
zien hebt en de stank van
het verkeer dan weet je
dat je hier niet lang moet
blijven. Bovendien is het
erg warm in deze stad.
(De stad ligt op zeespiegel
niveau.)

Na aankomst op het vliegveld vetrekken we richting centrum **Jakarta** naar het **Ibis Kemayoran Hotel Jakarta**. Zie: <http://tinyurl.com/mlw38d7>

Wat direct opvalt, is dat we op een autoweg rijden en dat de huizen gebouwd zijn van steen met pannen daken. Ons hotel ligt in een buitenwijk en we zien diverse hoge gebouwen. We komen ook langs de sloppenwijken (Jakarta heeft ongeveer 12 miljoen inwoners). Het is verschrikkelijk als je ziet hoe deze mensen moeten leven, hun hokken zijn tegen of onder de autobaan gebouwd. Het verschil tussen arm en rijk is hier erg groot en duidelijk zichtbaar.

Na ingecheckt te zijn in het hotel is de rest van de dag ter vrije besteding. Het is hier bloedheet, 33 graden Celsius (zee niveau) en gelukkig heeft dit hotel een airco. Ik heb mijn koffer geopend en ik word niet blij als ik zie dat een fles shampoo leeggelopen is, dit ondanks het feit dat deze al speciaal verpakt was in een plastic zakje. Een geluk bij een ongeluk is dat de inhoud in het deksel van de koffer is terecht gekomen. Beperkte schade, een trui nat, de oplader van de camera doet het niet meer (gelukkig maar 1 dag, zoals later zal blijken) en ook mijn scheerapparaat blijkt

de geest te zullen geven. Ik mag van geluk spreken dat de koffer op zijn kop lag. Dus koffer uitklappen, schoonmaken en in de zon leggen om te drogen en de airco uit. Wat kun je meer doen, het had erger gekund, dus weer iets geleerd.

Ik heb net Yvo gebeld en begreep dat het in NL Kl.... weer is. Zoals gezegd Jakarta ligt laag en heeft een hoge mate van luchtveront-

reiniging. Er zal nog veel in dit land veranderen, een vaststelling die tot de nodige conflicten en onlusten zal leiden. Welvaart is voor alle mensen!

Ik zie buiten net een trein passeren, alle deuren en ramen staan open en er zitten mensen op de trein ondanks het feit dat de trein elektrische bovenleiding heeft. Dus ook dat schijnt hier te kunnen in Indonesia.

Ik heb water gekookt om mijn tanden te kunnen poetsen, niet gekookt water is niet aan te bevelen, tenzij je 24 uur per dag op het toilet wilt zitten.

Het begint warm te worden met de uitgeschakelde airco, wat je al niet doet voor een droge koffer. De shampoo fles is volledig leeg dus dat scheelt weer in het gewicht en ik heb onderweg al diverse keren kleding weggegooid die ik niet meer wil gebruiken. Hebben de kamerschoonmakers ook weer wat. Door ervaringen van Rogier in Mexico, heb ik zijn daar gekochte tas meegenomen. Ik gebruik deze nu voor de vuile was en om mijn koffer te ontlasten. Aan de andere kant zwelt mijn bagage weer aan doordat ik diverse T-shirts gekocht heb. Dit vind ik leuk en je kunt ook lekker pingelen. Geadviseerd wordt om voor houtsnijwerk te wachten tot op Bali (later zal blijken dat de prijzen daar ook veel hoger liggen.)

Ik ben nog even naar buiten geweest om de omgeving te verkennen en dit is niet echt gelukt, vervolgens ben ik naar de balie geweest voor Internet gebruik. Ik kom terecht op het kantoor van het hotel alwaar een dame opstaat om mij haar PC te geven (uiteraard tegen betaling.) Dit was geen succes, doordat mijn ruimte binnen Hotmail was volgelopen kon ik geen bericht verzenden. Gebruik geen Hotmail en bovendien is de verbinding uiterst traag via een reguliere telefoonlijn. Lekker uitgerust, gelezen en gegeten in het restaurant van het hotel. Morgen er weer vroeg uit (dit hotel is druk bezet) en met de nieuwe samenstelling er weer op uit om Java te verkennen.

24 augustus.

Net aangekomen in hotel **Sukajadi Bandung** en de eerste ervaringen zijn opgedaan op Java.

Er is een opmerkelijk verschil, Sumatra heeft nog veel natuurschoon en ondanks het feit dat ook daar de huisjes soms hutje op hutje staan is het verkeersbeeld "veel rustiger" dan op Java. Het Ibis hotel in Jakarta was goed maar ook druk door veel (jonge) gasten. De douche zal ik me blijven herinneren als uitstekend. Slapen met airco is, net als in de States, een probleem te warm of te koud.

Na het vertrek 's morgens, hebben we eerst nog een deel van Jakarta gezien en ook hebben we gezamenlijk met de juf postzegels gekocht.

Het gebouw tegenover het postkantoor zou een kopie moeten zijn van het paleis om de Dam in Amsterdam van dezelfde architect. Ik vond het gebouw er niet echt op lijken, opvallend is dat veel verkeersdeelnemers met doekjes voor de mond rijden in verband met de dikke smog in de stad. Dit is een beeld dat in alle grote steden terug komt.

Vervolgens op weg naar de oude haven (aangelegd door de Hollanders), weer reden we langs de sloppenwijken. Mensonterend om dit te zien, echter het circus draait gewoon verder. "Who cares"?

In de oude haven lagen ca 15 oude houten zeilschepen met hulpmotor en deze schepen varen op diverse eilanden waarbij ze handig gebruik maken van zeestromen en de wind om (hard) hout te laden. (Meranti zie je veel, teak zouden we later zien en dit hout is een vermogen waard. Bij de geboorte van een kind wordt vaak een boompje gepland en tegen de tijd dat hij of zij 25 is, heeft deze boom al een behoorlijke waarde door de uitvoer naar Japan.)

Je gelooft je ogen niet als je het ziet, vanaf het dek liggen enkele planken, vaak met touwen aan elkaar gebonden, op de kade. Deze planken dienen als loopbrug tussen het schip en de kade. De helling is steil en het hout wordt, per paal afzonderlijk, op

de schouder van mannen, van het dek gedragen en ze lopen op slippers. Deze mensen werken 10 uur per dag en 7 dagen per week en worden in stukloon betaald. Er is niets gemechaniseerd een goede takel zou een dergelijke boot binnen een half uur kunnen laden en lossen. Het hout wordt op trucks geladen en zo over de al overvolle straten verder getransporteerd. Hier heeft niemand gehoord van een Arboret, hindervergunning, een werktijdenbesluit of over een minimale beloning, jij niet er zijn nog voldoende mensen beschikbaar. Hier word je niet echt vrolijk van en als tegenstelling hebben we ook nog de grootste moskee gezien en de privé moskee van de president. Onze juf vertelt dat het paleis van de president 26 miljard rupiah heeft gekost en op mijn vraag of ze dit moreel aanvaardbaar is zegt ze: "Nee, echter wat kun je eraan doen? Je moet het nemen zoals het is."

Je leest in de pers over het privé vermogen van de presentiele familie (Soekarno) en dit gerelateerd met de sloppenwijken en hutjes waar mensen met veel kinderen wonen dan realiseer je je dat dit land "anders" is georganiseerd. Gewoon een cultuur schok

Het was erg warm in Jakarta, de kleine voertuigen spuiten een smog uit welke niet te beschrijven is. Mede gezien het feit dat veel Indonesiërs roken als fabrieken, m.n. ook de jongeren, is te voorspellen dat velen aan kanker zullen sterven. Er is bovendien geen medisch verzorgingssysteem zoals bij ons. De familie is de

basis van het verzorgingssysteem en daarom ook zie je veel kinderen. Hoelang kan dit nog doorgaan?

Omdat iedereen toch een inkomen moet hebben zie je overal allerlei soorten handel. De hutjes en huizen staan erg kort langs de straat (soms zie je een *desa*), mensen en alle andere vormen van transport wringen zich door de straten.

We waren vanmorgen in **Bogor**, het oude Buitenzorg en oud residentie van de gouverneur met zijn Botanische tuinen, het was echt walgelijk druk.

Dit is het oude Buitenzorg voormalig huis van de Nederlandse consul met zijn botanische tuinen. Niet echt gek om te wonen, ik heb mindere huizen gezien in Indonesia.

Het krioelde van de minibusjes in een bepaalde kleur, verder dan hier mogen ze niet omdat je dan in het gebied van de gele kleur komt. Het verkeer werd letterlijk door de rondweg geperst. Ook hier weer de verkopers die je niet gemakkelijk kwijt wordt, alhoewel ik daar niet zoveel moeite mee had, simpel: "No is No". Je moet deze mensen begrijpen het is hun directe kopje rijst. Ik vond de tuin enigszins tegenvallen, ik had me meer voorgesteld, het gebouw is schitterend en wordt o.a. gebruikt voor officiële ontvangsten van de huidige regering. De Nederlandse invloed is nog wel degelijk aanwezig, zoals ook verder zal blijken.

Op weg naar ons restaurant voor de warme lunch, deze was weer erg goed, zagen we de eerste theeplantages, deze liggen altijd boven de 1000 meter grens. Het is duidelijk te merken dat het levenspeil op Java boven dat van Sumatra ligt, je ziet zelfs Indonesische mensen in de betere restaurants.

De theeplanten dienen uiterst nauwkeurig te worden geoogst, zelfs de volgorde van de bladeren is bepalend voor de kwaliteit, de drie bovenste theeblaadjes zijn van de beste kwaliteit de twee eronder zijn van mindere kwaliteit. Ook moeten de planten elke keer nauwkeurig om dezelfde tijd worden geplukt (20 dagen.) Om te kunnen onthouden waar de pluksters ergens gebleven zijn staan er grote kerstrozen (struiken) geplant, symmetrisch verdeeld, als geheugensteuntje. De pluksters (weer vrouwen) dragen Chinese punthoeden en doen de bladeren in lange manden, waarna ze geleegd worden voor transport naar de fabriek. (Later meer) De pluksters worden per kg geplukt gewicht betaald. De theeplanten zijn ca 0.60 meter hoog en de stammen hebben de meest vreemde vormen. Later bleek dat ook de oude gerooide stammen weer gebruikt worden, o.a. voor houtsnijwerk. In dit gebied staan ook weer vele stalletjes langs de weg echter hier zijn ze gegroepeerd per soort product. Een blok met bananen/fruit, bonsaibomen, etenswaren etc. etc. De bonsais zijn schitterend met verschillende kleuren bloemen aan 1 stam.

Hier rijden we op tolautowegen, of wat daar voor door moet gaan en lijkt een directe aanslag op je leven. Er wordt kort achter elkaar gereden, mensen zitten op voertuigen of hangen daaraan en inhalen is een must, dit ondanks het feit dat er veel kinderen, fietsers etc op straat bewegen. Hier kan veel het is een kwestie van

geven en nemen. Ook onze driver Franklin, wordt er niet warm of koud van, hij doet niet anders en weet ook niet beter. Zodra de welvaart verder zal stijgen, zal dit probleem explosief stijgen, tenzij het totale eiland Java geasfalteerd zal worden. Zoals eerder opgemerkt; er is een duidelijk verschil met Sumatra, de wegen zijn beter, de huizen zijn bijna allemaal van steen met pannen daken en je ziet veel meer personenauto's (Japanse import.) Ik zie weinig echte krotten (afgezien van de krottenwijken in de grote steden.)

De bevolking ziet er ook anders totaal anders uit; platte koppen en platte neuzen (en dat deed pijn in de perserij.) Hier wonen de Soedanezen, ik vind de mensen op Sumatra veel mooier, donkerder en sierlijker. Ook zie je hier meer toeristenbussen rondrijden en er wordt ook veel minder gezwaaid naar toeristen, de mensen blijven vriendelijk en nog menig woordje Nederlands wordt gesproken.

We overnachten in [Bandung](#), ook een miljoenenstad met nog duidelijk Nederlandse historie. We logeren in hotel [Sukajadi Hotel Bandung](#).

Het hotel ligt niet direct in het centrum, heeft een klein en goed restaurant en de kamers zijn goed met airco. We zullen twee nachten in dit hotel blijven.

De reisleidster (juf) is een vraagteken, dit zeker vergeleken met de kletsmaajoor Bennie op Sumatra, ze lijkt op tante Lien gespeeld door Wieteke van Dort. Ze is het prototype van een ouderwetse schooljuffrouw en ze spreekt perfect Nederlands. (later bleek ze best mee te vallen). Eerste indruk Java is totaal anders dan Sumatra, maar het is nog te vroeg voor conclusies.

Ik kom net terug van het diner in het restaurant a la carte; vis menu met een fles water en een kop koffie voor 36.500 rupiahs of ca 5 euro, wat kost een bakje vette friet in Holland? Een kopje koffie op het terras kost al gauw 2 euro.

Ik heb al verteld dat een fles shampoo in mijn koffer was leeggelopen in Jakarta (dit betekent bevrijding in de oud Javaanse taal) en wonder boven wonder was de schade beperkt. Vanmorgen in [Bogor](#) ben ik in een fotozaak geweest (met levensgevaar twee keren die drukke straat overgestoken) om een nieuw oplaadapparaat te kopen voor mijn camera, deze functioneerde niet meer. Dat zou balen zijn een camera bij je hebben en dan niet meer kunnen filmen. Gelukkig was mijn model niet in voorraad want nu doet het apparaat het weer. Ik kan dus enige keren gratis eten. Doordat wij bijna dagelijks van hotel verwisselen, 's morgens vroeg opstaan is het inpakken van de koffer een uiterst nauwkeurige en nauwgezette bezigheid. Vanmiddag heeft het ook iets geregend, morgen gaan we naar een krater en ik hoop dat dan de zon weer schijnt. Ik heb een (opvouwbare) regenjas en paraplu (deze zal ik later in een hotel laten liggen) bij me en mijn sportschoenen waren al smerig en nat geworden tijdens mijn wandeling over dijkjes op een sawa.

Morgen vertrekken we om 07,30 AM voor een rit in de omgeving van Bandung en er is ook een alternatief programma (extra te betalen.) Het huidige tijdsverschil met de CET is + 5 uur en zal op Bali + 6 uur bedragen dit is gelijk aan Singapore.

Zondagavond 25 augustus 2002.

Vanmorgen, na het ontbijt, vertrokken dwars door het centrum van **Bandung**. Ook hier weer hetzelfde beeld; het barst er letterlijk van de kwalmende motorvoertuigen, menig persoon gebruikt een doekje voor de mond en neus. We rijden in de richting van de krater van een beroemde vulkaan de **Tanguban Prah**. De vulkaan is 2081 meter hoog en heeft een platte top. Het is eigenlijk niet één krater, maar het zijn wel 10 kraters. De kratermond zelf mag niet meer betreden worden i.v.m. nog steeds vrijkomende giftige gassen. Het is een kleine A type, hetgeen betekent dat deze nog niet zo gek lang geleden tot uitbarsting is gekomen (in 1969) en het stinkt er naar zwavel. Zie: <http://tinyurl.com/l5frnye>

Vandaag schijnt weer volop de zon, zoals gebruikelijk in dit land, Aan de krater zelf is niet zoveel te zien, het is er zwart en grauw en de trechter is niet zo groot. Ook hier krioelt het weer van de negotie echter de mensen zijn vrij rustig je wordt niet naar een kraampje gesleurd. Het is onvoorstelbaar wat er allemaal wordt aangeboden.

De bus mocht niet tot aan de krater rijden doch moest parkeren op een parking. Vervolgens ging het verder met kleine Japanse minibusjes met ca 12 passagiers, de busjes werden fors aan de veter getrokken door opdonders van jongens, de motoren gierden het uit en gelukkig overleefden we dit.

De weg naar de krater was redelijk steil en het was opvallend dat veel wielrijders (tientallen) op racefietsen de berg op fietsen, dikwijls met wielrenners kleding, dit had ik niet verwacht hier. Indien je het verkeersbeeld op Java kent is dit nog een vrij riskante onderneming, geldt echter voor het gehele verkeer. Het is duidelijk geven en nemen of omgekeerd, zonder dat je iets van irritatie merkt. Je ziet praktisch alleen Japanse auto's rijden met af en toe een Mercedes of Volvo. Deze laatste twee merken worden in Surabaya geassembleerd, directe invoer kost een paar honderd procent invoerrechten. Op Sumatra zie je bijna geen personenauto's. Het beeld van gisteren wordt nogmaals bevestigd, de wegen en huizen op Java zijn veel beter dan op Sumatra maar er zijn ook veel en veel te veel mensen, Java heeft ca 130.000.000 inwoners. Dit heeft te maken met de sociale en economische structuur op dit eiland. Java is het hoofdeiland.

Vervolgens zijn we de berg weer afgedaald, eerst weer met de gierende busjes naar de parking en vervolgens weer met de eigen postkoets verder. We rijden verder door een mooi gebied waar volop thee wordt verbouwd en geoogst. De plantages zijn vaak op mooie en glooiende terrassen aangelegd. Ook hier hebben de Hollanders indertijd een duidelijke en nog zichtbare invloed gehad. Ook zie je dat er op meerdere plaatsen wordt samengewerkt met de landbouwuniversiteit in Wageningen.

We zijn eerst gestopt in **Ciater** bij een ressort met zwavelbaden waarin gebaad kan worden. Deze baden zijn redelijk warm en hebben een geneeskrachtige werking, wordt gezegd. Dit water is afkomstig van geologische omstandigheden. Er was een leuk restaurant bij met een schitterend uitzicht op de omliggende vulkanen. Hierna

reden we door thee plantages naar ons volgende restaurant om de warme lunch te gebruiken. Goed verzorgd met mooi uitzicht over de glooiende terrasvormige theeplantages en weer niet duur een rijsttafel voor ca 5 euro.

Na de lunch zijn we naar een theefabriek gereden om deze te bezichtigen (de productie loopt normaal door op zondag.) De fabriek is nog gebouwd door de Hollanders en in de tussenliggende periode is weinig aan de fabriek veranderd. De machines zijn dus oud en er is veel handmatige productie, uit ervaring weet ik dat oude machines nog goed kunnen presteren. Deze fabriek draait 9 maanden van het jaar en wordt vervolgens gedurende 3 maanden gereviseerd.

De bladeren worden aangevoerd met vrachtwagens die aan de achterkant hun lading lossen en vervolgens worden de bladeren middels een lopende band systeem, waar bakken aanhangen, naar binnen vervoerd en gelegd. Er stond een batterij langwerpige bakken waardoorheen warme lucht wordt geblazen. De bladeren worden ca 10 a 15 cm dik op een rooster in die bakken gestrooid waarna ze ca 14 dagen moeten drogen. Daarna volgen diverse bewerkingen, snijden, zeven, kaftafscheiding, verhitten tot 110°, het product loopt over verschillende transportbanden, uitval wordt handmatig behandeld totdat de thee in de inpakafdeling terecht komt om vervolgens in zakken van 60 kg. te worden verpakt en wordt opgeslagen voor transport. De thee gaat naar andere fabrieken om te worden gemengd, gearomatiseerd en verpakt in consumentenverpakking. Ook hier is de invloed van de Hollanders als grondleggers nog steeds duidelijk waarneembaar. Het is vandaag zondag en de productie gaat gewoon verder.

We zijn vandaag in de buurt van **Bandung** gebleven en zijn vervolgens in de stroom van auto's, bussen, motoren, fietsen, riksja's en allerlei andere voertuigen meegesleurd in een kolkende rivier naar een volgende, en zeer boeiende, bestemming namelijk het kinderdorp met de Ujo Anklungs muziek.

school. Dit is een boeiende gebeurtenis omdat hier een initiatief is genomen om kinderen een (muzikale) opleiding te geven. De entree is, voor Indonesische begrippen, erg hoog; 9.00 usd. Uit deze entreegelden en overige inkomsten uit de verkoop van diverse producten, krijgen de kinderen een eigen inkomen en kunnen zo hun ouders helpen bij het betalen van schoolgeld en bovendien krijgen ze een muziekopleiding. Voor goede leerlingen wordt zelfs een universitaire opleiding vergoed. Sommigen zeggen dat de kinderen worden uitgebuit, ik denk echter dat dit een goed initiatief is. Het is een groep van "kinderen", beginnend bij ongeveer 4 jaar, en die kleine pukkie maken al muziek en zingen al solo.

Het muziekinstrument, de Anklung, is een instrument geheel gemaakt van bamboe in verschillende afmetingen (tonen.) Meestal hebben ze 3 verschillende formaten (tonen) in de hand, waarmee ze de verschillende tonen produceren door de instrumenten te bewegen. Ook op xylofoon gelijkende bamboe instrumenten worden bespeeld. Wij hebben ook een exemplaar meegekregen. Alle kinderen zijn gekleed in mooie en veelkleurige plaatselijke kleding. Een beauty van ca 20 jaar doet de conversatie in perfect engels. (Bamboe kan hier 4 a 5 cm per dag groeien)

Na de pauze krijgen alle gasten muziekinstrumenten uitgereikt en nemen de leerlingen plaats tussen de bezoekers om te helpen bij het bespelen van het instrument. Alle instrumenten hebben een letter, op basis van de toonhoogte, en de dirigent begint eenvoudig met de toonladder met een hand aan te geven, vervolgens doet hij het met twee handen en dit geeft al een meerstemmig orkest. Later wordt een doek afgerold met lettertoonladders, ter ondersteuning, en geeft de dirigent aan hoe lang een toon moet worden aangehouden. Al spoedig wordt een bekende melodie gespeeld. De lokale mensen zijn erg slank, als je dikkere ziet dan komen die van elders. De uitvoering was erg mooi en vertederend. Ook vandaag weer veel enthousiaste mensen gezien. Hier woont het Soedanese ras met een licht getinte huid en de mensen zijn ook groter dan voorheen gezien.

De dag begon goed omdat mijn oplader voor de camera weer werkt en daarom kan ik blijven filmen, ik heb geen fotoapparaat meegenomen. Nu toont mijn scheerapparaat kuren, waarschijnlijk ook veroorzaakt door het shampoo drama. Gelukkig heb ik ook mesjes meegenomen. Ik heb ook nog een CD met Anklung muziek gekocht dit was weer een dag waarin veel te beleven viel.

Morgen is het weer om 05.30 uur AM opstaan om een uur later te vertrekken en onze "juf" is streng, ze kent het Hollandse halfuurtje. Dit is een nadeel van een groepsreis er is weinig gelegenheid voor eigen alternatieven, van de andere kant geredeneerd wordt toch een gevarieerd en uitgebalanceerd programma gebracht. Ik heb nu ook het eerste videobandje vol gekregen en dat inmiddels verwisseld (90 minuten.) Vanavond vroeg naar bed en morgen zien we weer verder op doortocht door het eiland Java in Indonesia.

26 augustus 2002.

Vroeg opstaan, dit is niet echt een slaapvakantie, hier staat tegenover dat als je iets wilt dan moet je wat en zo erg is het nu ook weer niet. Onze juf blijkt toch gelijk te hebben, om in Nederland 350 km te overbruggen, per bus, is geen groot probleem, hier liggen de zakken anders. Ik heb de verkeerssituatie hier al uitgelegd en ook vandaag is de situatie niet anders.

We hebben **Bandung** verlaten via een tolgeweg en 's morgens zo vroeg krioelt de stad al met de verschillende smog uitstotende voertuigen. Weer mensen met een doekje voor de mond tegen de luchtverontreiniging. We hebben de doorgaande weg verlaten en zijn toen via een bergroute gereden om enkele erg mooie dorpen, sawa's en uitzichten te bewonderen.

Fantastisch, bij de eerste stop werden we in paardenkarren gezet, indien geladen met Indonesische mensen gaan er 4 in een kar (soms zelfs 6), bij ons betekent dit 2 personen. De sjees wordt getrokken door kleine paarden. Vergis je niet, dit zijn taaie bergpaarden, waarover straks meer. We galoppeerden langs schitterende groene sawa's naar enkele werkplaatsen, waar met vakmanschap is meesterschap prachtig handwerk werd gemaakt.

In deze streek overvalt je, in die prachtige natuurlijke omgeving, de stilte. Vrouwen staan voorover gebukt te werken op de sawa's, andere mensen zitten rustig babbelend voor hun huisjes. Ze groeten en schudden altijd je uitgestoken hand. De huisjes hier zijn volledig gemaakt van rotan en bamboe en de wanden zijn vaak dichtgesmeerd met een soort kalk. De vloeren zijn zwevend gemaakt ca 50 cm boven de grond en onder de vloer wordt vee gehouden (geen varkens.) Meubelen worden niet gebruikt, rijst en rijststopslag staan hier centraal, plus enkele pannen en potten en een vuurplaats om te koken. Bedden zie je amper en af en toe zie je buiten matrassen liggen om uit te luchten. (Zoals wij die nog hadden toen we nog klein waren.)

Ook oude vrouwtjes, met nog enkele tanden in de mond, zitten op een bankje of stoepje voor hun huisje.

Je gelooft het niet, maar echt wij mochten met de hele groep dwars door zo'n huisje lopen, de vloer deint op en neer en blijkt met gemak de hele last te kunnen dragen. Zo krijg je echt een idee hoe het leven er hier uitziet.

Materieel bezit kent men hier niet, het zou voor ons een cultuurschok zijn om zo te (moeten) leven. Komt iets vandaag niet af, wel morgen komt er weer een mooie zonnige dag. Rijst is in voldoende mate beschikbaar dus maak je niet dik dan blijf je slank. Het blijft opvallen dat vrouwen veel kinderen hebben, ze hebben de jonge kinderen altijd, middels een lendendoek, of op de arm bij zich. Je ziet hier veel dikke buikjes.

Het volgende dorpje (dessa) is weer een geweldige ervaring. Hier staan 7 huisjes, zoals eerder beschreven met een moskee, zet de klok 200 jaar terug en hier zal weinig veranderen. Het getal 7 heeft een speciale betekenis in sommige religies.

Achter dit dorpje ligt, erg opvallend, een hindoeïstische tempel. Dit verklaart dat in dit gebied voor de islam het hindoeïsme werd bedreven (Bali.) Ook hier weer veel

kinderen en lachende vrouwen. Vrouwen harken afgevallen bladeren onder de erg indrukwekkende grote bomen. Deze mensen zijn gewend alle afval direct in brand te steken, nog meer luchtverontreiniging.

Achter de tempel ligt een meer met prachtige gekleurde lotusbloemen die op het water drijven. Enkele grote vloten, uiteraard gemaakt van bamboehout, liggen afgemeerd aan de oevers van het meer. Wij maken de overtocht met deze vloten, deze zijn sterk en duurzaam. Een jonge gast gaat mee en speelt op zijn gitaar waarbij hij een veelgehoorde song zingt en speelt.

Aan de overkant staat de cavaleria gloriosa ons al weer op te wachten en wij nemen weer plaats in onze koets om koers te zetten naar onze parawisata bus.

Ik begin de koetsier te prijzen dat hij een fantastisch renpaard heeft, dat was natuurlijk helemaal fout. De koetsier was het echter volledig met me eens, nou ik kan je vertellen dat we alle karren voorbij zijn gekard met een rotsnelheid.

Bij het eindpunt lachen natuurlijk en natuurlijk verwachtte hij ook een tip. Waar kunnen je racen voor 20.000 rupiah? Hier natuurlijk. Dit was een schitterende trip. Na plaats genomen te hebben in onze postkoets, de hulp chauffeur verkocht water in flessen, reden we door een gebied met prachtige terrassawa's. Onze juf wist te vertellen, op een stopplaats, dat deze plek voor op een reisgids van Dominicus staat.

De volgende stop is in **Kampung Naga** in de bergen van het Salawi district, 30 km van Tasikmalasje. Dit Drakendorp is echt bijzonder, de huizen lijken heel anders en zijn authentiek. Eerst moeten we 340 treden naar beneden lopen en ongelofelijk de treden zijn gemaakt van beton. Daar beneden lag dat dorp met die aparte en erg dicht op elkaar gebouwde huizen. Zet de klok enkele eeuwen terug en je zult hetzelfde plaatje zien. Deze huizen hebben geen elektriciteitsaansluiting, hebben wel een accu (ik heb geen idee hoe ze die opladen) en radio's op batterijen.

We hebben een lokale gids, een jongen die in dat dorp woont.

Ook hier zijn we in een huis geweest (schoenen uit.) Eerst kom je terecht in een ruimte met een vuurplaats en enkele potten, er is een afzonderlijke ruimte waar enkele zakken rijst staan. Geen meubilair, dan naar de woonkamer, er staat een soort kast en in een hoek staat een stoel. Op mijn vraag waar ze moeten zitten antwoordt hij; "Op de grond". Er is ook een slaapkamer en een relatief grote kamer zonder enig meubilair welke dienst doet als ruimte voor gasten.

Ook deze huizen zijn volledig gemaakt van bamboe, terwijl de daken zijn afgedekt met zwarte bladeren.

We zijn tussen de huisjes, door erg smalle steegjes, doorgelopen. Bij de moskee aangekomen bleek het een bijzondere dag te zijn, er stonden tientallen mensen in een rij om rijst af te halen bij de moskee. De rijst was verpakt in rieten manden en afgedekt met bladeren van de bananenboom. Enkele vrouwen zitten in de moskee op de grond rijst te eten, terwijl ik ze film, wuiven ze om mee te komen eten.

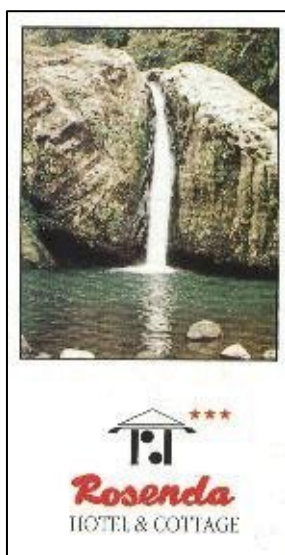
Dit is een bijzonder dorp dat gelegen is aan een riviertje met snel stromend water, waar heb ik dit eerder gezien. In vijvers worden vissen gekweekt.

We zagen ook de opgroeiende jeugd, mooie bakvissen, in spijkerbroeken. Nu is 340 trappen naar beneden nog wel te doen echter naar boven kost meer moeite bij de lokale temperatuur. Conclusie je komt na bezweet weer boven waar snel een toilet (of een gat in de grond met pannetjes water) opgezocht moet worden.

Onze juf had in de tussentijd gezorgd dat er uitgebreide lunchpakketten klaar stonden, dit om tijd te sparen en betaald uit de fooienpot. Zie: <http://tinyurl.com/nqtrv2w>

Ik heb vergeten te vertellen dat we in het eerste dorpje, waar we die dag geweest waren, we ook nog in een lagere school gekeken en gefilmd hebben. Dus alle kinderen zwaaien en lachen en de juf voor de klas (met hoofddoek) ging rustig verder. In verband met het mooie weer staan ramen en deuren gewoon open, of er zijn gewoon geen ramen beschikbaar.

In de namiddag hebben we tot aan het hotel in de bus gezeten, slingerend door dorpen via de overvolle wegen (zonder snelheids-

limiet.) Ons hotel ligt in **Baturaden** en heet **Rosenda hotel**. Helaas is het al helemaal donker als we arriveren, de volgende dag zullen we pas zien hoe mooi dit hotel is aangelegd tussen schitterende planten en ook hier stroomt een beek vlak langs het hotel. Het hotel heeft een terras afgescheiden, van de kamer, met half open Louvre deurtjes. Indien gewenst kan er een glazen deur voor geschoven worden.

De juf had verteld dat je massages kon bestellen op de kamer. In Indonesia wordt veel massage gegeven, veel mensen zijn gespecialiseerd in dit vak. Hier heeft massage geen dubbele betekenis,

Ik ga nu naar het restaurant, morgen is het weer vroeg op en gaan we naar de **Borobudur** tempel, dit is een van de zeven wereldwonderen. Dit betekent weer om 05.30 a.m. opstaan om een uur later te vertrekken.

Ik ben net weer terug van het restaurant, buiten onze groep, niets te doen. Het diner was heerlijk a la carte: Chinese speciale soep, kleine fles Bintang en een vis-schotel. (Grote vis, onderkant van het vel plus de kop in takt geladen en het vlees in kleine stukjes gesneden met een zoetzure saus.) Bijzonder opgemaakt en dat alles voor 52.000 rupiah. (Nog geen 7 euro) Het wordt hoogste tijd te gaan slapen.

27 augustus 2002. Vroeg opgestaan en vertrokken. Na een korte rit de eerste stop op een lokale markt (07.30 AM) met allemaal vrouwen (één had een haan onder haar arm, ter verkoop.) Onze juf Urs nam van de gelegenheid gebruik om allerlei lokale producten en kruiden te kopen om ze later vervolgens te tonen en uit te leggen. We zijn op weg naar een van de 7 wereldwonderen de **BOROBUDUR** tempel.

Intreebiljet, kost voor onze begrippen bijna niets.

De Borobudur moet niet gezien worden als een tempel echter als 's werelds grootste Boeddhistisch monument en bedevaartsoord, je kunt ook niet IN het monument komen.

Het gebouw is gebouwd, tussen 778 en 856, in de vorm van een stoepa en is gedrapeerd om een heuvel en heeft vijf verschillende niveaus, allemaal met een betekenis en je kunt alle niveaus bezichtigen middels trappen en terrassen.

Op de muren zijn in steen allerlei beeldverhalen uitgehouwen. Ondanks het feit dat door erosie de uitbeeldingen zijn aangetast zijn de voorstellingen goed te zien.

Indien men alles zou willen "lezen" kost dit ca 2 volle dagen. Ook de bovenste etages met veel stoepa's, waarin zich Boeddhabeelden bevinden, zijn erg indrukwekkend. Het is onvoorstelbaar hoe men dit monument, in die tijd en zonder moderne technologie

en computers, heeft kunnen tekenen, berekenen en bouwen. In verband met het grote aantal vulkanen, is het gehele gebouw **gestapeld** van lavablokken, dit om aardbevingen te kunnen opvangen.

Indien je in staat bent om de hand van een Boeddhabbeeld, in een bepaalde stoepa, aan te raken, mag je een wens doen die vervuld zal worden (zegt men.) Het kostte mij weinig moeite om de volle hand te vast te houden!

Het gebouw kent een lange geschiedenis en is zelfs, lange tijd, overwoekerd geweest door het oerwoud. Het is herontdekt en het heeft jaren geduurd en een vermogen gekost om het monument weer geheel uit te graven. Met behulp van de Unesco is het gebouw weer gerestaureerd en Nederland heeft met 3 donaties bijgedragen.

Een aantal beelden zijn stuk of gestolen en ook het oudheidkundige museum in Leiden heeft delen in haar collectie. Het monu-

ment is erg indrukwekkend en wordt bezocht door mensen uit de gehele wereld, toen wij er waren was het niet druk. We hadden een gids die Nederlands sprak, een jong persoon, hij had de taal zichzelf eigen gemaakt omdat er veel Nederlanders komen. *Voor meer foto's zie: <http://tinyurl.com/m6aj8y8>*

Omdat het hier een druk toeristenpunt betreft krioelt het van de souvenirverkopers. Wat je hier al niet kunt kopen, deze mensen zijn horzels of strontvliegen je kunt ze wegslaan echter ze komen weer terug. Ze weten ook precies wie ze moeten blijven benaderen en ook hier geldt weer: "No sales no food". Ik had op een gegeven moment een vrouwtje achter me aanlopen. Ons juf had ons gewaarschuwd dat de kwaliteit van T-shirts slecht zou zijn en ze gaf het voorbeeld van een toerist die een deken in het hotel verpest had omdat een T-shirt lelijk had afgegeven. Ik werd mijn schatje maar niet kwijt en ze zei erge dorst te hebben. Uiteindelijk toch maar een Borobudur hemd gekocht voor een 10.000 rupiah ca euro 1.15 en heb ze maar wat fooi gegeven. Uiteindelijk blijkt de kwaliteit mee te vallen echter hun optreden kan redelijk storend zijn en er lopen er veel daar.

Na deze bijzondere ervaring gaat de reis weer verder in de richting van de volgende grote stad [Yokjakarta](#).

Na de lunch bezochten we een (commerciële) zilversmederij en dat vond ik niet echt interessant. Gelukkig hadden ze een goed toilet, want de diarree heerste nog steeds alom. Tegen de avond bereikten wij het [Phoenix hotel Jogja](#), een mooi hotel gemaakt van een oud Nederlands herenhuis. Toen we net binnen waren ging mijn GSM, Yvo aan de lijn, of ik kaartjes wilde hebben voor de Europacup wedstrijden van PSV. In dit hotel hebben we twee keer overnacht, nou en die WC heeft dat geweten.

HOTEL PHOENIX
YOGYAKARTA

28 augustus 2002,

's Nachts diverse keren naar het toilet geweest, racekak voor de zoveelste keer. Deze keer ook misselijk en overgeven, er blijkt een virus in deze groep mee te reizen. Jammer want ik voel me redelijk gammel, ik besluit echter wel mee te gaan en niet op de kamer te blijven zoals enkele andere leden van de groep.

Eerst gaat de reis naar de Kraton (paleis) van de sultan van Yogyakarta. Een deel van deze kraton is opengesteld voor het publiek en het personeel/gidsen lopen rond in traditioneel Javaans gewaad met de sabel op rug. Er is nog een oude Javaanse taal in gebruik, de letters zijn niet te ontcijferen. Ons juf heeft haar favoriete gids weten te charteren (ca 75 jaar) en deze spreekt perfect Nederlands en is erg ad rem, weet veel van Nederland en studeert en leest nog steeds om zich verder te ontwikkelen. Zijn foto stond ook op het Internet.

De vorige sultan (overleden) heeft in Nederland gestudeerd en was een persoonlijke vriend van koningin Juliana, ze noemde elkaar Henkie en Juultje. Henkie is ook nog vicepresident van Indonesia geweest. Er woont thans nog een sultan met vrouw en 5 dochters in privé-gebouwen.

Zoals op zoveel plaatsen in dit land speelt zich veel buiten af en gebouwen bestaan veelal uit overkappingen. Een aantal gebouwen zijn ingericht als museum met allerlei gebruiksvoorwerpen. Het personeel loopt allemaal in origineel tenue en blootsvoets, de Javanen zien er weer helemaal anders uit.

Gelukkig is ook hier een soort toilet aanwezig, uiteraard met groot

waterbasis en het pannetje om de k.... mee af te spoelen. Ik heb nog een sticker van deze kraton op mijn koffer geplakt. Zie ook <http://tinyurl.com/njbns2>

Je krijgt wel een gevoel hoe het leven vroeger, op dit niveau, zich afgespeeld heeft. Yogyakarta is een grote stad met ca 4 miljoen inwoners en ook hier krioelt het weer van de mensen maar vooral van stikkende motorvoertuigen, er hangt een dikke smog. Ook hier rijden veel mensen met doekjes voor mond en neus. Yogyakarta is nu vooral een studentenstad. Er rijden veel riksja's rond (soort bakfiets waar je voorin kunt zitten.) Deze voertuigen zouden een subsidie moeten ontvangen omdat ze zo milieu vriendelijk zijn. Voor de rest hetzelfde beeld als in Jakarta, het krioelt van de mensen en de motorvoertuigen en vooral de kleine minibusjes spugen rook uit als vulkanen.

Ik kan me niet voorstellen wat het is om in een dergelijk stad te leven, er zal nog veel gedaan moeten worden met de infrastructuur en milieuvorzieningen.

Ook vandaag is het weer lekker warm en we zijn op weg naar de **Prambanan**, dit is het grootste en best bewaart gebleven hindoe-tempelcomplex.

De Prambanan werd rond 856 voltooid als aandenken aan de overwinning op de laatste Sailendra vorst. De tempel werd echter verla-

ten en raakte in verval. Het is een complex geweest van tientallen tempels ter ere van de hindoeïstische goden Shiva, Brahma en Visnu.

Net als in de Borobudur is er een grote verscheidenheid van vormen en reliëfs, welke allemaal verhalen uitbeelden. Door aardverschuivingen is een flink aantal tempels vernield c.q. zijn stenen gebruikt om er huizen van te bouwen. In tegenstelling tot de Borobudur kun je de tempels binnengaan alwaar grote beelden staan opgesteld. Men tracht de tempels nu weer op te bouwen echter voor dit tempelcomplex wordt geen subsidie ontvangen, dus de renovatie zal lang duren. Er staat een aantal tempels overeind en voor de rest liggen er overal stenen segmenten verspreid.

Op Bali, waar het hindoeïsme wordt beleden vind je ook een veelvoud van tempels. Het was warm en niet druk en helaas had ik weer last van diarree en een opgeklopt gevoel. Zoals ook bij de Borobudur wemelde het ook hier weer van de kraampjes en venters met allerlei prullaria. De verkopers deden weer hun uiterste best om hun waar aan de man c.q. vrouw te brengen.

Het is opvallend dat twee van dergelijke monumenten zo kort bij elkaar staan en uit ongeveer dezelfde tijd dateren, de Prambanan is ca 100 jaar jonger vergeleken met de Borobudur. De Borobudur is een boeddhistisch monument, het beeldt stap voor stap (verschillende niveaus) een levensfilosofie uit terwijl de Prambanan echte tempels zijn te verering van hindoeïstische goden. Ook hier zie je weer hoe kunstzinnig dit volk is en het zal kapitalen kosten om deze monumenten te kunnen behouden, dit mede gezien het feit dat ze gebouwd zijn in een gebied vol met geologische activiteiten. Een bijzonder interessant gebied, zeer aan te bevelen voor een (niet te kort) bezoek.

Na dit indrukwekkende bezoek gaat de reis verder naar een werkplaats (met uiteraard een winkel) waar handmatig batikstoffen worden gemaakt. Ook hier is vakmanschap nadrukkelijk meesterschap, de mensen zijn kunstzinnig en vakmensen. De belemmering ligt ook hier weer in de arbeidsomstandigheden, er wordt veel met diverse soorten inkt gewerkt dat door middel van kleine busjes op de stof wordt verwerkt. Sommige stoffen moeten diverse keren gewassen worden in verschillende verfbaden of ze worden gedeeltelijk met verschillende kleuren verf bestreken. De werkplaats is donker, er is geen afzuiginstallatie aanwezig en naar de

samenstelling van de verschillende grondstoffen kun je alleen maar raden. Na enige tijd rond gekeken te hebben ben ik naar buiten gegaan om "frisse" lucht te happen en ik kreeg van juf Urs een beker sterke thee in de winkel.

De winkel is groot en hangt vol met echt schitterende stoffen in allerlei bonte kleuren, sarongs, shawls, bloezen, rokken etc. Ook zijde wordt gebruikt, de motieven zijn schitterend voor die streek, worden echter niet in onze regio gedragen. Uiteraard werd er goed verkocht, omdat de Indonesische vrouw super slank is valt een sarong als een twee huid om het slanke lichaam. Ik zag Europese vrouwen met een dik achterwerk in een sarong en dat lijkt toch echt anders, een mens kan immers niet alles hebben.

Ik heb nu kunnen vaststellen dat het maken van batikstoffen (tweezijdig geverfd) een kunstzinnige, tijdrovende en belastende werkzaamheid is. Helaas is de kleding in deze winkel niet door lokale mensen te betalen iets wat niet zou moeten kunnen.

Iets verderop ligt een winkel waar producten van leer worden gemaakt, tassen e.d. hier is niet zoveel te zien. We lopen naar de bus langs een school en de hele meute schoolkinderen stormt ons tegemoet en menig handje wordt geschud. De namiddag is ter vrije besteding en hoewel ik graag naar de stad had gewild, op een bajak, ben ik op mijn kamer gebleven en heb menig keer het toilet bezocht en heb bijgeslapen. Het is echt jammer dat de ingewanden van bijna iedereen zo overhoop liggen.

Ik realiseer me dat over een week het vliegtuig alweer vertrekt richting Amsterdam, helaas nog maar een weekje te gaan in dit bijzondere land.

Morgen vertrekken we weer om 06.30 a.m. (05.30 a.m. opstaan) om ca 400 km te overbruggen een hele operatie in dit (ei)land. Het valt nog steeds op dat de wegen goed zijn op Java en de huizen zijn veel beter dan op Sumatra.

29 augustus 2002.

Na een behoorlijk lange busrit, door oostelijk Java, zijn we aangekomen in [Malang](#) in [hotel Graha Cakra](#).

Deze streek is zeker niet de mooiste, droog en dor over het algemeen. Weer huisje aan huisje met de nodige moskeeën en weinig open ruimte.

Het vertrek uit [Yogyakarta](#) was omgeven door een blauwe deken van uitlaatgassen, duizenden mensen al erg vroeg op weg naar hun werk. Vooral het aantal motoren en de minibusjes valt op. Motorrijders zijn verplicht een helm (of iets wat daarop lijkt) te dragen. De bestuurders dragen een helm echter hun duopassagiers (soms met 4 personen op een motor) dragen geen helm. Deze grote steden schreeuwen om een betere infrastructuur, buslijnen met grote bussen i.p.v. de honderden kleine en de echte oplossing zou een metronet zijn. Weer veel mensen met monddoekjes voor de mond gezien, wat is het alternatief hier? Duidelijk een reactie van iemand uit het rijke westen, die geraakt is door de cultuurshock.

Java heeft nog schitterend en ongerept natuurschoon echter de mensheid heeft zich veel te massaal gevestigd en vermenigvuldigd.

Onderweg enkele vrachtwagens gezien met aanhangers volgeladen met Chinese motoren, deze zijn veel goedkoper dan de Japanse. In deze streek zie je veel vrachtauto's volgeladen met suikerrietstengels op weg naar de fabrieken, er zijn niet veel fabrieken meer en de overgeblevenen zijn oud en veelal nog gebouwd door de Hollanders. Ik zag een suikerrietfabriek, in productie, een gigantische pluim gitzwarte rook de lucht inblazen. Het verkeersbeeld is weer hetzelfde, goede wegen doch zijn niet berekend op dit verkeersaanbod. Een enkele maal zie je een soort fietspad, voor fietsers en voetgangers. Vandaag het eerste ongeluk gezien tussen 2 bussen.

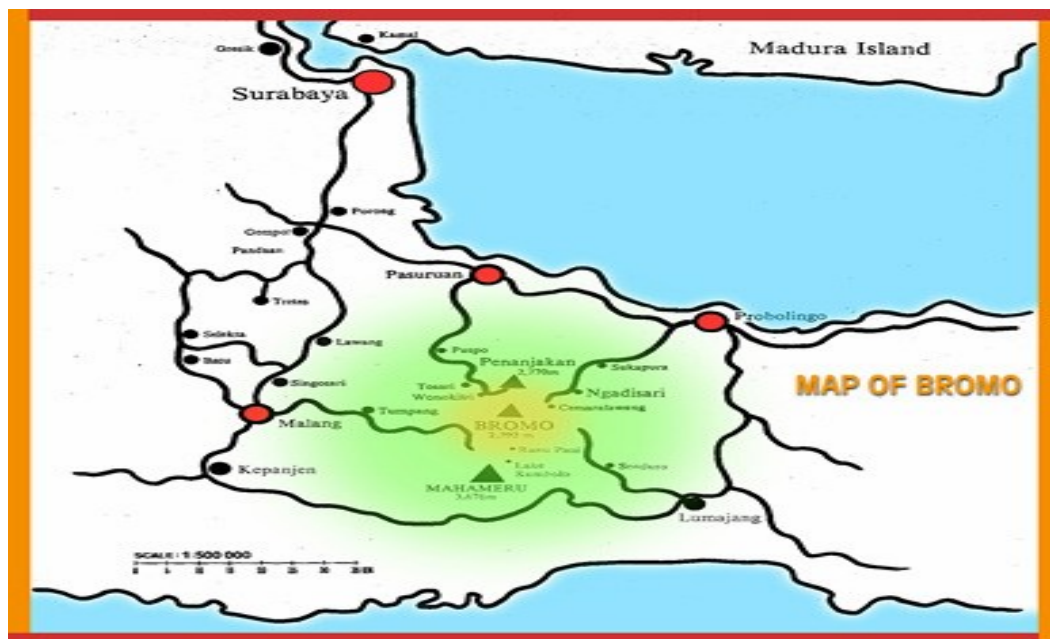
Ook vandaag weer een aantal mensen, in onze groep, die niet goed in orde zijn en onze juf was weer druk met haar massage. Zij heeft veel ervaring met accupunctuur en massage. Indonesia is een land van massage. Ik heb me gisteren rustig gehouden, veel geslapen en niet gegeten na de middag en gelukkig voel ik me weer goed zonder problemen.

Onderweg zijn we gestopt bij een aantal zaken waar houtsnijwerk werd gemaakt en verkocht (zie video.) Schitterend, van boomstammen werden tuinstellen vervaar-

digd. Voor de rest veel paardenfiguren en opvallend er was ook een plateau van het laatste avondmaal, dit tot in detail uitgesneden. Erg mooie expositie, op advies gewacht tot op Bali om iets te kopen. Ook hier blijkt weer de kunstzinnigheid van deze mensen, met materiaal, hun handen en primitief gereedschap zijn ze in staat schitterende kunststukken te maken.

Voor komende nacht is een (additionele \$ 25.00) trip georganiseerd naar de Bromo krater hier ca 60 km vandaan, wektijd 01.30 a.m. en vertrektijd 02.00 a.m.

Het eerste stuk wordt gereden met busjes en eenmaal hoog gaat het met paarden (in het donker) verder, dit alles om de zonsopgang te kunnen meemaken. Ik heb besloten om lekker door te slapen en niet mee te gaan, het programma is vaak te overladen. Een van de redenen dat veel mensen ziek worden is o.a. gebrek aan rust en voorlichting.

Dit is de één na laatste overnachting op Java, voordat we oversteken naar Bali en ik kom tot de volgende evaluatie:

- Sumatra, heeft nog veel ongerepte natuur, de mensen zijn arm en wonen letterlijk in krotten (in onze ogen) echter ze stralen veel geluk uit en zijn erg vriendelijk. Je ziet daar gebieden die niet overheerst worden door de Islam en in de niet islam gebieden neemt de dood een belangrijke plaats in. De wegen zijn erbarmelijk slecht en niet geschikt voor gemotoriseerd verkeer. Er is maar één autobaan.
- Java, er zijn nog erg mooie stukken natuur (terras sawa's) aan de andere kant is dit eiland eivol met mensen en er zijn amper open gebieden of je moet

de bergen intrekken. Ook hier vriendelijke mensen echter minder spontaan dan op Sumatra. De straten en huizen zijn beter en de levensstandaard is zichtbaar hoger op Java. Java is geheel moslim gebied en dat is goed te merken ook, veel werkplaatsen gezien waar de specifieke koepeltjes en ornamenten van moskeeën gemaakt en verkocht worden. In sommige streken zie je bijna alleen maar gesluierde vrouwen, zelfs kleine meisjes al. Veel en luid getoeter uit de luidsprekers 's morgens vroeg, dit begint al tegen 04.00 a.m. Ik realiseer me dat dit een wereld is die ik niet ken en daarom expliciet opvalt.

Om dit land met zijn primaire gewoontes nog beter te leren kennen zou je een tijd moeten optrekken met de lokale bevolking. Je krijgt veel informatie in de bus edoch 's avonds zit je weer (naar lokaal inzicht) in luxe hotels.

Het beeld van de plaatsjes, waar je doorheen rijdt, is over het algemeen vrij grauw. Honderdduizenden winkeltjes, eet + drankgelegenheden, kraampjes, garages, werkplaatsen etc. etc. Vuilafvoer is niet geregeld en afval wordt gewoon in brand gestoken, dus nog meer smok.

In Sumatra is een bepaalde streek waar het erg schoon is. Je ziet veel vrouwen met takken bezems hun erfjes schoon vegen. Java zou geen plaats zijn om te gaan wonen als eerste conclusie.

We hebben nu nog één overnachting op Java in [Kalibaru](#).

30 augustus 2002.

We zijn net (erg vroeg 14.30 uur) aangekomen in het cottage hotel [Magro Utomo in Kalibaru](#). Het hotel ligt erg mooi en rustig gelegen tussen bergen in blokken van 2

cottages. Het is een eenvoudig hotel voor onze begrippen en voor mijn veranda staan een enorme Datura en een Strelitia Regina. Verder zie je een aantal Crotons, Dracenas, palmen enz. Helaas heb ik geen huisje aan de rand van het park waar een riviertje kabbelt. De omgeving is dus erg mooi, het huisje zelf is eenvoudig.

Vanmorgen zijn we om 07.30 uur vertrokken met 12 personen om de rest van de groep op te halen die naar de Bromo krater is geweest, deze vulkaan borrelt nog actief en ik heb later gehoord dat

deze gassen het je moeilijk maken om te bewegen en te ademen. Dit deel van Java is weer mooier, minder verkeer en het is groener.

We hebben een hele tijd langs een rivier gereden en ook hier was weer duidelijk de functie van de rivier te zien. Veel mensen die een bad namen in de rivier, vrouwen stonden de was te doen. Naast het suikerriet wordt hier ook veel tabak verbouwd. Het suikerriet is ca 2

meter hoog en de tabaksplant heeft grote groene bladeren, de plant groeit niet zo hoog. Dit is het beginpunt van de kankerverwekkende plant die tot sigaren en sigaretten wordt verwerkt. Ik heb twee soorten gezien een hogere en een lagere variant. We zijn gestopt bij enkele loodsen waaronder de tabak wordt gedroogd.

De gebouwen zijn weer schitterend en uiterst efficiënt gebouwd van bamboe, de constructie is zodanig gemaakt dat de zijkanten geopend en gesloten kunnen worden en het mag niet te vochtig worden. Nadat de bladeren zijn geoogst worden ze aan dunne bamboe rietjes of touw gespietst en ca 20 dagen gedroogd in deze droogschuren.

Middels ramen en te openen zijkanten kan men de temperatuur en klimatologische omstandigheden regelen, zoals al gezegd het mag vooral niet te vochtig zijn. In de nok van de schuur hangen diversen rijen en niveaus van bladeren te drogen. Vooral het ontwerp van de bamboeschuren maakt indruk, het is een zeer solide constructie. Het drogen van de bladeren is ook een kwestie van vakmanschap is meesterschap. Onze juf wil enkele vragen stellen aan de chef droger echter deze persoon verstond haar niet, hij was niet in staat om de officiële Indonesische taal te spreken en sprak alleen een lokaal dialect. Er was nog een persoon aanwezig en deze is met de bus meegelift naar de fabriek die enkele kilometers verderop lag.

Ook hier weer hetzelfde beeld van de industrialisatie van dit land, veel vrouwen zittend op banken, in een ruimte met matige verlichting en ventilatie. Eerst worden de gedroogde bladeren gesorteerd op kleur en vervolgens worden ze, na een aantal andere bewerkingen, in balen (zeewaardige) verpakking geperst.

De bestemming is Bremen in Duitsland. Ongelofelijk maar waar, de balen worden handmatig geperst, de bladeren zitten onder een dikke schroefdraad met vier armen en doordat 4 mannen aan de armen zeulen wordt de stapel tabaksbladeren in een baal geperst. Er hangt een sterke tabaksgeur binnen en de vrouwen werken 7 dagen per week en zitten kort op elkaar.

Het was wel lachen met het filmen, weer hetzelfde beeld, spontane vrouwen en maar lachen en giechelen. Er is niet veel werkaanbod hier, dus veel keuze is er niet.

Naast de fabriek was een plantage, met lage tabaksplanten, gelegen en we konden zien hoe de bladeren geplukt en vervolgens aan bamboespiesen gestoken werden om te kunnen drogen.

Ook zie je in deze omgeving verbouw op particuliere kleine schaal, de bladeren worden gedroogd op de grond in de volle zon met soms met een kleine droogschuur. Deze tabak is voor eigen gebruik, de mannen roken hier echt als schoorstenen een soort tabak, dat vies stinkt. Ook jonge jongens schijnen er pas bij te horen wanneer ze als een fabriek kunnen roken. Ik heb nooit vrouwen zien roken.

Omdat we in een hoog gelegen gebied logeren is er gelukkig geen airco op de kamer en zijn we gewaarschuwd dat er gekko's langs de muren kunnen kruipen. We zijn vandaag door het ruige [Tenggerbergte](#) en het prachtige gebied van [Bukit Merawan](#) gereden. Dit is onze laatste dag op het eiland Java, we hebben dit eiland in de lengte per bus doorkruist en hebben de nodige kilometers gemaakt, veel gezien en we hebben erg veel indrukken opgedaan.

Ik heb al getracht de verschillen tussen Sumatra en Java aan te geven, er zijn immers behoorlijke verschillen te onderscheiden. 130.000.000 inwoners is veel en er moet gigantisch veel rijst verbouwd worden op alle mensen te kunnen voeden met het primaire voedsel.

Veel kinderen en grote families zijn de basis voor een verzorgingssysteem en onze juf heeft ons geïnformeerd dat heel Indonesia slechts vijf bejaardenhuizen kent!

Mensen worden niet oud in dit land, de gemiddelde leeftijd ligt omstreeks 60 jaar.

Voor het diner hebben we ook onze begeleiders uitgenodigd, Urs onze Juf, de chauffeur en de hulpchauffeur. Urs de reisleidster heeft verteld dat ze in gast

houses moet overnachten en de chauffeurs slapen altijd in de bus, voor het ontbijt moeten ze zelf zorgen c.q. betalen. Weer krabbel je jezelf achter de oren.

Urs man kan niet meer werken door artrose, zij is inmiddels 72 jaar en zal moeten blijven werken tot haar dood omdat er anders geen inkomen is. Zij heeft ook een zoon wonen in Den Haag (drijft daar een Toko) en heeft iemand, die daar in de buurt woont, gevraagd en pakje af te geven. We hebben weer geld ingezameld zodat ze een extra zakcentje hebben. Ook heeft Urs ons gevraagd om de zeepjes, shampoos, tandenborstels etc., uit de hotels, mee te nemen voor haar. Zij geeft deze aan weeskinderen die zij regelmatig opzoekt. Wat zijn de tegenstellingen groot in deze wereld. Ik heb ook bloemen van de bomen geplukt en laat deze drogen in mijn dagboek, hierdoor heb ik een stoffelijk souvenir van de mooie natuur hier.

Morgen gaat de reis naar Bali, een erg beroemd eiland, ik hoop dat het massa toerisme niet teveel nadelige invloeden heeft gehad. De prijzen zullen daar ongetwijfeld veel hoger liggen.

Ik zie overal mieren lopen en hoop deze vannacht niet weer tussen mijn lakens aan te treffen, zoals tijdens mijn eerste nacht in dit mooie land.

Het is tijd om nu om te gaan slapen, de temperatuur is heerlijk en in de verte hoor ik het geluid van het riviertje en zoals al zo vaak vermeld morgen is het weer vroeg op.

31 augustus 2002,

Vanmorgen vroeg vertrokken 06.30 a.m. dus 05.30 uur opstaan. Ondanks het feit dat ik me gisteren weer prima voelde kreeg ik 'nachts en in de morgen weer last van buikkrampen en diarree en een erg zwaar gevoel op mijn maag. Het is en blijft moeilijk aanpassen aan de omstandigheden in de tropen, gisterenavond werden ook "aardappeltjes" geserveerd (is patates frites) bij een rijsttafel en deze zijn waarschijnlijk niet goed "gevallen". Ik heb enkele braakneigingen en ben tig keer naar het toilet geweest. Bij het ontbijt alleen maar thee gedronken met een malariapilletje. Zoals dus al gezegd vroeg vertrokken en ook vroeg wakker, om 04.00 a.m. begonnen de luidsprekers van verschillende moskeeën reeds te toeteren en indien je nog niet wakker zou zijn dan zal je het nu wel worden. Het geluid komt van verschillende kanten. Het geluid van de speaker staat op een hoog volume, de bevolking wordt opgeroepen voor het eerste gebed. Dit blijft wennen indien je dit niet gewend bent. Indonesia heeft vrijheid van godsdienst echter, volgens onze juf Urs, wordt de islam nogal gepousseerd vanuit Jakarta. Natuurlijk zijn er ook positieve invloeden te noemen immers bidden kan nooit kwaad en je naaste helpen en ondersteunen evenmin. Ook de ramadan, de vastenperiode, is positief, qua motivatie kunnen wij veel leren echter vrijheid van keuze is essentieel.

Goed we vertrokken dus vroeg uit ons laatste hotel op Java. De omgeving met planten, bloemen, bomen etc. was erg mooi, de cottage zelf vond ik matig. Door zo'n uitgebreide reis met veel contacten krijg je wel een beeld van wat er allemaal speelt en tegenstellingen zijn groot vergeleken met de Westerse wereld. We maken een elementaire fout door te denken dat ons leven "normaal" zou zijn, wij hebben (c.q. we denken dat) wij alleen maar rechten hebben en wij hebben hoge materiële verwachtingen. De overheid c.q. God zorgt voor ons allen. Ik stel vast dat het een voorrecht is om in onze omstandigheden te mogen leven echter dit ontslaat ons niet van de morele plicht om anderen daadwerkelijk te helpen.

Mensen hier werken 7 dagen per week en tien uur per dag voor een luttel bedrag en na de vele indrukken van de laatste weken maken ze hier geregeld een meer tevreden indruk dan in onze eigen omgeving.

Uit gesprekken blijkt een maandsalaris op ca 150.000 rupiah te liggen (ca euro 17.00) Op Bali ligt dit op 25.000 rupiah per dag, iets wat direct vertaald wordt in het prijsniveau daar.

Op sociaal en bedrijfseconomisch gebied loopt men hier ca 100 jaar achter in de ontwikkeling vergeleken bij ons.

Op Sumatra hoorde ik een opmerking: "Waren de Hollanders maar niet weggegaan, dan hadden we nu goede wegen gehad".

Terug naar ons programma van vandaag, vroeg weg en iedereen is dan al wakker en kinderen lopen

al naar hun school. Alle scooters, motoren, auto's, bussen en alle andere vormen van transport nemen al weer deel aan het verkeer. Ook wij manipuleren weer door de verkeersstroom. We zijn op weg naar de haven om de ferry naar Bali te halen en te pakken.

Volgens onze Juf Urs moeten we vroeg zijn omdat anders de vrachtauto's voorrang krijgen, toeristen hebben immers tijd genoeg. Hierbij dienen we ons te realiseren dat praktisch alle goederen op Bali moeten worden ingevoerd en dit impliceert lange rijen vrachtauto's die de ferry moeten nemen.

We hebben geluk, er staan geen wachtende vrachtauto's en we kunnen direct ons drijvende paleis oprijden, en nu overdrijf ik enkele factoren, op weg naar het beloofde (ei)land. De ferry moet nog geruime tijd blijven liggen voordat er plaats is om uit te varen, in deze haven vertrekken meerdere ferry's naar Bali. Van enkele ben ik

bang dat ze de overtocht niet zullen halen.

Bali is goed te zien vanaf dit punt op Java en de vaartijd bedraagt ca 30 minuten, we kunnen de **Indische Oceaan** zien en het water is rustig.

